

42. KONFERENCA LIBER

42. konferenca LIBER z naslovom *Research Information Infrastructures and the Future Role of Libraries* je potekala v času od 26. do 29. junija v Kardinal-Wendel-Haus v Münchnu.

Konferenco sta odprla dr. Rolf Griebel, generalni direktor *Bayerische Staatsbibliothek* iz Münchena, in dr. Paul Ayris, predsednik LIBER. Griebel je predstavil vlogo in pomen *Bayerische Staatsbibliothek*, ene izmed vodilnih raziskovalnih knjižnic na mednarodni ravni. Njihova knjižnica je ena izmed najpomembnejših centrov znanja na svetovnem nivoju z več kot 10 milijoni knjig, okoli 62.000 serijskimi publikacijami v tiskani ali elektronski obliki, z več kot 96.000 rokopisi in 20.000 inkunabulami. Aktivnih uporabnikov njihove knjižnice je več kot 75.000 in ti podajo več kot 2 milijona zahtevkov za izposajo. Na letni ravni zabeležijo v njihovi čitalnici 1,1 milijona obiskovalcev. Poudaril je, da prav konferenca LIBER ponuja izvrstno priložnost za diskusije o informacijski infrastrukturi in vlogi knjižnic v prihodnosti. Ayris je predstavil aktivnosti LIBER v obdobju 2012–2013, strategijo LIBER, ki je bila formalno potrjena decembra 2012, delavnico OA, ki se je odvijala na Univerzi v Ženevi z glavnim poudarkom na odprtem dostopu, program vodenja LIBER, 4. konferenco Collection Security Conference, vlogo LIBER v projektih Evropske unije (portfelj projektov je objavljen na naslovu <http://www.libereurope.eu/committee/eu-projecst>, v času priprave njegovega govora je LIBER kot partner sodeloval pri 11 projektih).

Po uvodnih govorih sta sledili zelo zanimivi predavanji vabljenih predavateljev:

- Dr. Peter Strohschneider (Deutsche Forschungsgemeinschaft) je v referatu z naslovom *Libraries – And Why We Need Them!* govoril o vlogi in pomenu knjižnic danes in v prihodnosti.
- Dr. Jan Velterop (Academic Concept Knowledge Ltd: Aqnowledge, Epsom, UK) je v referatu z naslovom *The Future of the Science Publishing Ego-System* govoril o eksponentni rasti znanstvenih informacij, kar vodi v spreminjanje načina, kako jih uporabljamo in delimo. Tradicionalni pristopi pri obvladovanju teh

informacij (npr. branje znanstvene literature) so prav zato postali neustrezni, kar seveda vpliva na založnike in knjižnice.

V nadaljevanju konference so predavanja oz. delavnice potekale vzporedno. Sledijo povzetki nekaterih obiskanih predavanj.

Jesper Boserup Thestrup in Filip Kruse (State and University Library, Aarhus, Danska) sta v referatu z naslovom *Research Data Management and Research Libraries* govorila o velikem porastu raziskovalnih podatkov, kar je tudi posledica razvoja tehnologije, ki omogoča nove načine zbiranja in obdelave podatkov. To zahteva ustrezno informacijsko infrastrukturo za rokovanje s podatki v času raziskav in tudi pozneje, ko so raziskave zaključene. Pomembno je, da tovrstna infrastruktura zagotavlja tudi delitev podatkov in dostop do podatkov za raziskovalce in predvsem v primeru, ko so raziskave financirane iz javnih sredstev, tudi za širšo javnost. Predavatelja sta predstavila, kako danske univerze upravljajo s podatki iz raziskav. Opozorila sta na neenotne pristope in na pomanjkanje skupne politike. Glede vloge knjižnice v procesu digitalizacije podatkovnih zbirk pa oba avtorja ugotavljata, da so knjižnice zaradi izkušenj z digitalizacijo in ohranjanjem pomembnih partner pri upravljanju podatkovnih zbirk.

Marie-Christine Jacquemot-Perbal (Inist-CNRS, Nancy, Francija) je v referatu z naslovom *Inist-CNRS: Upskilling of the IT Staff and Research Support Strategy* govorila o posledicah velike količine podatkov in o t. i. podatkovno intenzivnem znanstvenem raziskovanju. Raziskovalci zahtevajo nove servise, ki jim bodo pomagali te podatke izmenjevati, ponovno uporabiti, jih nadgrajevati in seveda shranjevati.

Lorena Siguenza-Guzman (Centre for Industrial Management Traffic and Infrastructure, KU Leuven, Belgium in Faculty of Engineering, University of Cuenca, Ecuador) je v referatu z naslovom *Improving Library Management by Using Cost Analysis Tools: A Case Study for Cataloguing Process* govorila o stroških katalogizacije z vidika kreiranja novih zapisov in prevzemanja oz. kopiranja že obstoječih. Cena informacij

na eni strani raste, proračuni knjižnic pa se zmanjšujejo. Zato je toliko bolj pomembno, da vodstva knjižnic razumejo in poznajo aktivnosti knjižničarjev in stroške, povezane s temi aktivnostmi, saj so proračunska sredstva omejena. Predavateljica je predstavila rezultate raziskave o stroških obdelave gradiva v Arenberg Campus Library, KU Leuven. Analiza je temeljila na relativno preprosti in hitri metodi TDABC (angl. *time-driven activity-based costing*), ki zahteva le dva parametra: oceno časa, potrebnega za izvajanje posameznih aktivnosti, in strošek na enoto časa ponujene kapacitete. S to metodo je bilo raziskanih že nekaj aktivnosti v knjižnicah – npr. medknjižnična izposoja, nabava, postopki izposoje, avtorica pa se je osredotočila na analizo procesa katalogizacije. Najprej je celoten postopek katalogizacije razdeljen na pripravo novih zapisov in prevzemanje obstoječih zapisov. Rezultati analize so prikazali znatne prihranke v času in denarju, kadar so bili zapisi prevzeti. Prevzemanje zapisov pomeni kar 33-odstotni prihranek v primerjavi s pripravo čisto novega zapisa. Rezultati raziskave so predstavljeni tudi na sliki 1 in 2.

ORIGINAL CATALOGUING				
Activity	Average Time (min)	Cost per min (€/min)	Cost (€)	Resources
Searching the-item	0.95	0.95	0.90	Cataloguer + LMS + Machines + GO
New bibliog. description	5.10	0.95	4.85	Cataloguer + LMS + Machines + GO
New holding description	0.51	0.95	0.48	Cataloguer + LMS + Machines + GO
New item description	0.24	0.95	0.23	Cataloguer + LMS + Machines + GO
Print label	0.50	0.95	0.48	Cataloguer + LMS + Machines + GO
Stick label on the item	0.48	0.72	0.35	Cataloguer + GO
Bring item to front desk	0.50	0.72	0.36	Cataloguer + GO
Tag the item	0.67	1.39	0.93	Cataloguer + LMS + Machines + GO
Shelve the item	2.80	0.72	2.02	Cataloguer + GO
TOTAL	11.75		10.59	

Slika 1: TDABC v procesu katalogizacije – priprava novega zapisa

COPY CATALOGUING				
Activity	Average Time (min)	Cost per min (€/min)	Cost (€)	Resources
Searching the item	0.95	0.95	0.90	Cataloguer + LMS + Machines + GO
Mod. bibliog. description	1.24	0.95	1.18	Cataloguer + LMS + Machines + GO
New holding description	0.51	0.95	0.48	Cataloguer + LMS + Machines + GO
New item description	0.24	0.95	0.23	Cataloguer + LMS + Machines + GO
Print label	0.50	0.95	0.48	Cataloguer + LMS + Machines + GO
Stick label on the item	0.48	0.72	0.35	Cataloguer + GO
Bring item to front desk	0.50	0.72	0.36	Cataloguer + GO
Tag the item	0.67	1.39	0.93	Cataloguer + LMS + Machines + GO
Shelve the item	2.80	0.72	2.02	Cataloguer + GO
TOTAL	7.89		6.92	

Slika 2: TDABC v procesu katalogizacije – prevzemanje zapisa

Celotna predstavitev je dosegljiva s povezave <http://www.liber2013.de/index.php?id=42>. Avtorica ugotavlja, da je

lahko metoda TDABC koristen pripomoček za analizo procesa katalogizacije, saj lahko podatki koristijo vodstvu knjižnice pri sprejemanju odločitev o delovanju in organizaciji dela v knjižnici.

Paula Mikkonen (National Library of Finland, Helsinki) je v referatu z naslovom *Promoting the Transition from Print to e-Books in Finland* govorila o finskem modelu knjižničnega trga za e-knjige. Finska nacionalna knjižnica z več partnerji sodeluje v projektu EBIB, katerega rezultat je poskusno obdobje ponudbe e-knjig v mestnih knjižnicah na področju Helsinkov. Finska nacionalna elektronska knjižnica (FinELib) vzporedno vodi lasten nabavni model za e-knjige. Cilj projekta je bil ponuditi dostop do e-knjig vsem finskim javnim knjižnicam in politehnikam, prav tako pa raziskati trg e-knjig in ponudbo na tem trgu.

Heli Kautonen (National Library of Finland, Helsinki) je v referatu *Towards perfection Step by Step – User Experience Design and Evaluation in the Context of Digital Libraries* predstavila izbrana poročila o raziskavah v digitalnih knjižnicah s poudarkom na uporabnikovih izkušnjah in evalvaciji. Rezultati raziskav so bili upoštevani pri pripravi vmesnika Finna (vmesnika za finsko digitalno knjižnico) in uporabniške zahteve so bile ključne za razvoj. Ker je razvoj digitalne knjižnice povezan z znatnimi stroški, namreč ni prostora za eksperimentiranje, kako izboljšati kakovost.

Kristina Hormia-Poutanen (National Library of Finland, Helsinki) je v referatu *Reshaping Digital Library Services at National Level – Why, How, When?* predstavila odzive Finske na zahteve po spremembi storitev knjižnic v sedanji digitalni eri. Finska se odziva na zahtevane spremembe s tremi glavnimi projekti: novim servisom "discovery", repozitorijem metapodatkov in novim knjižničnim sistemom (specifikacijo zahtev so začeli pripravljati v letu 2013). Osnova vsega pa je premik na t. i. odprtokodne rešitve tako pri razvoju vmesnika kot pri razvoju knjižničnega sistema. Ta odločitev je tudi v skladu s finsko nacionalno politiko, ki spodbuja narodno in mednarodno sodelovanje pri razvoju. Finski vmesnik Finna (www.finna.fi) je servis, ki v celoti temelji na OSS (angl. *open source solutions, vufind*). Finna ponuja izboljšane storitve za končne uporabnike in vključene ustanove, zagotavlja interoperabilnost in skalabilnost in ponuja rešitve za konzorcije. Najbrž se je prav zaradi tega že nekaj evropskih držav zanimalo za njihovo rešitev.

Carlos Marais Pires (DG Connect, European Commission, Bruselj) je v vabljenem predavanju z naslovom *Enabling Data-Intensive Science Through Advanced Data e-Infrastructures and Services* govoril o ohranjanju podatkov in omogočanju širokega dostopa do njih, v

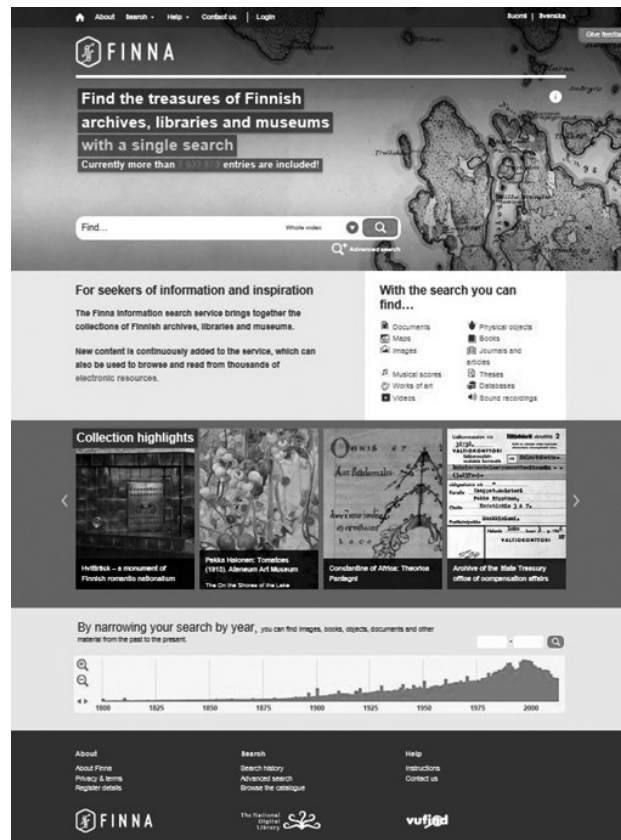
okviru stroškovno učinkovitih rešitev. Rešitev mora biti takšna, da bo pri državljanih spodbujala občutek zaupanja v raziskovalne ustanove kot generatorje prihodnjega razvoja, znanja in bogastva. Prav odprt dostop do e-infrastrukture povečuje obseg in globino znanstvenega raziskovanja in dosega ugodne rezultate v smislu ekonomije obsega. Vendar je za razvoj odprte, interoperabilne e-infrastrukture za področje znanstvenih podatkov treba najti ravnovesje med standardizacijo in invencijami, nadzorom in svobodo, uspešnostjo in stroški, zasebnim in javnim, mednarodnim in lokalnim ... Prav tako je treba vključiti več akterjev: ustanove, ki podatke ustvarjajo, tehnično osebje, ki zagotavlja ustrezne tehnične pogoje za infrastrukturo, ponudnike infrastrukture in tehnologij, raziskovalce, ki uporabljajo podatke za potrebe novih znanstvenih odkritij.

Tamar Sadeh (Ex Libris) je v referatu *Harnessing Technology for Open-Access Publishing* govorila o vlogi knjižnic pri zagotavljanju odprtega dostopa do podatkov pri širjenju znanja. Knjižnice morajo v tem procesu nastopati kot zagovorniki in kot ponudniki odprtega dostopa. Vendar prav odprti dostop temelji na spremembah v akademskem okolju v zvezi z načinom ocenjevanja in promocije znanstvenikov, raziskovalcev, študentov. Seveda je za vzpostavitev spet potrebna ustreza tehnološka infrastruktura.

V panelni razpravi z naslovom *Research Data Management and the Role of Libraries* so panelisti Thomas Hickerson (CARL), Ulf Göranson (CERL), Clifford Lynch (CNI), Klaus-Peter Böttger (EBLIDA), Katrien Maes (LERU) in Paul Ayris (SPARC Europe) govorili o RDM (angl. *research data management*) kot ključni strategiji knjižnic v prihajajočih letih. Knjižnice sodelujejo v projektih EU pri postavljanju okvirjev za podatkovno e-infrastrukturo. Panelisti so razpravljali o vlogi knjižnic, pa tudi o potrebnem znanju, kompetencah in odgovornosti v teh procesih.

Sébastien Respingue-Perrin (Couperin, Francija) je v referatu *To Early, Too Fast?: The Regulation of the eBook Market in France and its Possible Effects on EU Libraries* govoril o tem, kako Francija poskuša regulirati trg e-knjig, kakšna je pravna ureditev za določanje cene e-knjig in kakšne so posledice obdavčitve e-knjig z davkom na dodano vrednost (DDV). V času francoskih naporov za ureditev trga e-knjig, ko želijo zaščititi svoje založnike pred velikimi igralci na trgu e-knjig, npr. Amazonom, je tudi Evropska komisija sprejela predpise glede obdavčitve e-knjig, vendar ni znižala višine DDV-ja za e-knjige. Pri vsem tem še zmeraj obstaja dilema, kako pravno opredeliti e-knjigo. V francoskem parlamentu je bilo podano izhodišče za razpravo, počakati pa je treba na organe EU, ki morajo postaviti pravno podlago. Šele, ko bo tudi

e-knjiga postala pravni objekt, bo možno določiti ustrezne pravne okvire glede prodaje, izposoje, najema itd.

Slika 3: Vmesnik www.finna.fi (31.12.2013)

Olli Nurmi (VTT Technical Research Centre of Finland, Finska) je v predstavitvi z naslovom *User Evaluation of the eBook Service in Finnish Public Library* predstavil knjižnični sistem za knjige v digitalni obliki – eBib in izkušnje uporabnikov tega sistema. Predstavil je različne sisteme oz. načine izposoje, najema in vračanja e-knjig ter povratne informacije končnih uporabnikov o eBib-u. Uporabniki so v spletni vprašalnik odgovarjali, kakšen je splošni vtis o sistemu, funkcionalnosti izposoje, branju in vračanju po dveh offline programih (Adobe Digital Editions in Bluefire Reader), kakšen je vtis o načinu branja preko t. i. programa "book streaming", ki je bil razvit posebej za eBib. Večina uporabnikov je svojo uporabniško izkušnjo opisala kot pozitivno, pravzaprav so eBib priporočili tudi svojim prijateljem. Pomembna informacija, ki so jo pridobili z raziskavami, je bila ta, da prav pozitivna izkušnja uporabnikov z izposajo e-knjig pozitivno vpliva na komercialni trg e-knjig, saj se je več uporabnikov začelo odločati tudi za nakup e-knjig.

Akki Lassila (National Library of Finland, Helsinki, Finska) je v referatu *Agile Development of the OSS-based Online Service* predstavil vmesnik Finna, online servis finskih knjižnic, arhivov in muzejev, preko

katerega zagotavljajo dostop do tiskanih in elektronskih virov in storitev. V začetku leta 2012 se je NDL (Nation Digital Library) odločila, da postavijo portal Finna na odprtokodno rešitev in to se je izkazalo za pravo in uspešno odločitev. Tako so razvili prilagodljiv, modularni sistem, ki se bo v prihodnosti še lahko nadgrajeval in razvijal, bo skalabilen, prav tako bo omogočeno dodajanje novih funkcij. Poudaril je, da je k uspehu razvoja vmesnika Finna zagotovo prispeval razvoj po agilni metodi Scrum. V kratkih, tritedenskih ciklih so lahko prioriteto razvijali funkcije, ki so zadovoljevale zahteve in potrebe njihovih uporabnikov. Beta verzijo Finna so predstavili decembra 2012, zdaj pa razvojne aktivnosti intenzivno nadaljujejo.

Naslednja, 43. konferenca LIBER bo v Rigi, ki je tudi evropska prestolnica kulture v letu 2014. Konferenca se bo odvijala v novi stavi Nacionalne knjižnice Latvije (t. i. Castle of Light), ki bo vrata odprla prav leta 2014.

Zdenka Kamenšek